

6. Інтелектуальний форум “Від ефективного університету до конкурентоспроможної вищої освіти в Україні” [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.edu-trends.info/cher-forum/>
7. Комплексний підхід. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/784/110/>
8. Ставицька І.В. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1103>

Деякі аспекти формування іншомовної комунікативної компетенції іноземних студентів базових факультетів

Семененко І.Є.

доцент кафедри мовної підготовки

Харківського національного автомобільно-дорожнього університету

м. Харків, Україна

Формування особистості, що здатна до успішної соціалізації в суспільстві та активної адаптації на ринку праці, є одним із пріоритетних завдань сучасної освіти. Педагогічна практика свідчить, що ефективності фахової підготовки сприяє комфортність умов навчання, успішність засвоєння освітньої програми, усвідомлення правильності професійного вибору та емоційно-психологічне задоволення освітнім процесом в цілому. Особливістю фахової підготовки іноземних студентів є те, що результативність цього процесу залежить від засвоєння мови країни навчання як засобу спілкування. Саме на заняттях з мовної підготовки має закладатись таке ставлення іноземних студентів до фахової підготовки, яке виражається в розумінні важливості і значущості вивчення мови країни навчання для отримання майбутньої професії.

Головною метою мовної підготовки іноземних студентів є формування іншомовної комунікативної компетенції майбутнього фахівця, що дозволяє використовувати мову як засіб професійного та міжособистісного спілкування.

Для можливості професійного спілкування на заняттях з мовної підготовки слід організовувати опрацювання змісту професіограми майбутнього фахівця. Фахова компетентність розглядається нами як характеристика, що відображує ділові та особистісні якості фахівця, рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення мети в професійній діяльності, а також моральну позицію фахівця [2]. За О. Піраловою, професійна компетентність може розглядатися як сума професійних компетенцій і соціальної поведінки (використання професійних знань, умінь працювати індивідуально і в групі, умінь приймати рішення) [5]. Також необхідно визначити критерії професіоналізму:

- глибокі і міцні знання зі спеціальності, вільне користування ними;
- умінь використовувати в практичній діяльності весь набутий багаж знань, знаходити вихід у будь-якій ситуації, правильно оцінювати стан справ і приймати адекватні рішення;
- упровадження в практику роботи нового, передового, знаходження шляхів удосконалення системи роботи та наполегливість у необхідності рухатися до досягнення поставленої мети;

- вміння створити мікроклімат у колективі, повага до кожного, знання й дотримання правил етикету;

- вільне володіння однією або кількома іноземними мовами з метою оперативного використання світового інформаційного матеріалу.

У процесі аналізу особистісних якостей та умінь, які є необхідними у професійній діяльності, зосереджуємо увагу студентів на тому, що більшість із них визначають зміст загальних професійних якостей людини, наприклад, уважність, дисциплінованість, орієнтація на результат, відповідальність, самоорганізація, самостійність, зосередженість, врівноваженість, посидючість та цілеспрямованість. В якості висновків обговорюємо зі студентами загальні професійні компетенції особистості.

Отже, випускник має опанувати базову програму дисциплін зі своєї спеціальності, бути компетентним у освоєнні інформаційного простору; виявляти активну життєву позицію, творче ставлення до своєї діяльності; мати уявлення про права та обов'язки фахівця обраної спеціалізації для професійного самовизначення; бути здатним брати на себе відповідальність; використовувати Інтернет–проекти; знати іноземну мову і мати уявлення про етикет, про культуру поведінки; володіти культурою писемного та усного мовлення, вміти аргументовано представляти свою точку зору та користуватися понятійним апаратом; знати процедури професійної діяльності і професійного етикету; бути самокритичним [4].

Оскільки фахову компетентність розглядаємо як якість, яка є вкрай необхідною для майбутніх фахівців, слід формувати у іноземних студентів особисті мотиви оволодіння майбутньою професією саме на заняттях з мовної підготовки. При цьому урахуємо особливості зовнішніх і внутрішніх мотивів фахової підготовки. Основою зовнішніх мотивів є стимуляція діяльності ззовні, тобто за допомогою нагород, заохочення, покарання тощо, коли фактори стимуляції поведінки знаходяться за межами особистісного «Я»: «навчаюсь, щоб потім багато заробляти». Внутрішні мотиви збуджуються пізнавальним інтересом, пов'язаним із певною діяльністю: «навчаюсь заради особистісного розвитку, пізнання нового, розуміння особистої необхідності для суспільства тощо».

Отже, нашим завданням у процесі фахової підготовки є формування внутрішніх мотивів професійної спрямованості майбутніх фахівців і знаходження способів перевтілення в позитивний негативного зовнішнього мотиву. З цієї метою серед іноземних студентів необхідно активно проводити роботу, що сприяє адаптації на ринку праці: опрацювання професіограми майбутнього фахівця та інформації, що розміщується на порталі молодих фахівців. Результатом такої роботи стає переконання іноземного студента в тому, що завдяки спрямованості на самостійну пізнавальну діяльність, він може кар'єрно зростати і в результаті одержувати не лише задоволення від професійної реалізації, а й матеріальне винагородження. Однак у процесі цієї профорієнтаційної роботи слід зміщувати акцент саме на самовиховання професійних якостей, що допомагають віднайти час на додаткові заняття, визначити пріоритети в особистих професійних планах тощо, а також приділяти увагу загальним якостям особистості, що заважають їй професійно реалізовуватись. До таких якостей

належать: несамотійність, лїнь, некомунїкабельність, відсутність ініціативи, пунктуальності, скромності, невміння сконцентруватися, ефективно розпланувати робочий день. З цією метою можна запропонувати іноземним студентам на заняттях з мовної підготовки заповнити анкету-тест «Який ви студент», скласти програму самовиховання для підготовки до майбутньої професійної діяльності за планом:

1. Перелїк якостей, які слїд розвивати у себе, щоб сформувати придатність до майбутньої професїї.

2. Перелїк якостей, які важливо подолати для успіху в майбутній професійній діяльності.

3. Вправи для тренування або, навпаки, ліквідації кожної якості.

4. Приблизний термін очікування успіху.

Після складання цієї програми, звертаємо увагу студентів на вправи для професійного самовиховання: тренінги з формування потрібної якості або, навпаки, з усунення шкідливих звичок за допомогою самопереконавання та самонавіювання. Також на занятті з мовної підготовки у процесі роботи над текстом «Професія і якості особистості», пропонуємо студентам визначити якості, котрі має набути людина певної професїї. Тобто, на заняттях з мовної підготовки слїд керуватися принципами впливу на особистість з метою активізації у неї таких станів, які сприяють підтриманню пізнавального інтересу: задоволення від отримання глибоких і міцних знань з одержаної фахової підготовки, уміння користуватися ними, упроваджувати у практику роботи нового, передового, знаходження шляхів удосконалення системи роботи тощо.

Отже, у результаті вживання засобів формування іншомовної комунікативної компетенції майбутнього фахівця на заняттях з мовної підготовки: бесїд щодо роз'яснень суті та важливості майбутньої професїї, опрацювання змісту професійної діяльності фахівців та загальних професійних якостей людини, професїограми фахівця, аналізу видів професійних компетенцій, критерїїв професїоналізму – вдається досягти усвідомленості іноземними студентами особистих мотивів оволодіння професїєю, спрямування студентів на досягнення внутрішньої мотивації, самостійності, стійкого інтересу до предметної області, сформованості у них спрямованості на справу.

Формуванню іншомовної комунікативної компетенції іноземних студентів також сприяє використання інформаційно-комунікаційних технологій навчання, що дозволяє забезпечувати індивідуалізацію та диференціацію навчання у разі їхньої різнорівневої підготовки. Слїд зазначити, що процес навчання відбувається найбільш ефективно за умови надання іноземним студентам можливості вибору рівня складності завдання, що забезпечує комфортність та результативність його навчання.

Формування іншомовної комунікативної компетенції іноземних студентів може також здійснюватися викладачем-мовником у межах спланованої виховної роботи. Особливо важливим вважаємо акцентування уваги на зв'язку змісту заходів із вихованням у іноземних студентів особистісних якостей, а також формуванням знань та умінь, які мають визначну роль у професійній реалізації. Так, зокрема ,слїд

проводити конкурси професійної спрямованості, у межах яких визначаються кращі за професійною підготовкою іноземні студенти. Метою такого конкурсу є:

- підвищення професійного рівня іноземних студентів зі спеціальності;
- виявлення найбільш підготовлених студентів факультету;
- вдосконалення єдиних вимог оцінки фахової підготовки іноземних студентів.

Отже, упровадження у практику роботи зі студентами конкурсних виховних заходів, крім досягнення загальної мети – професійної спрямованості майбутніх фахівців, несе вагоме навантаження на процес формування фахової компетентності, оскільки дозволяє студентам знаходити власне вирішення проблеми через регуляцію своєї життєдіяльності та відчути відповідальність за своє становлення.

Для формування іншомовної комунікативної компетенції майбутніх іноземних фахівців визначаємо за необхідне наявність у них рефлексивних вмінь, а також уміння здійснювати самоаналіз та самокорекцію особистих ресурсів. При цьому студенти мають навчитись усвідомлювати вимоги щодо рівня фахової підготовки з боку викладачів, роботодавців, колег і спрямовувати власні зусилля на корекцію ступеня власної фахової компетентності згідно цих вимог.

У процесі формування іншомовної комунікативної компетенції іноземних студентів необхідно їх зацікавлювати проблемою фахової компетентності у процесі навчальних занять з мовної підготовки, для чого слід проводити низку інформативних блоків, які містять відомості про регуляцію своєї життєдіяльності; відповідальність за своє професійне становлення; психофізичні властивості та можливості особистості до формування фахової компетентності залежно від загальних та спеціальних здібностей; емоційно-вольову сферу особистості та її роль у формуванні фахової компетентності.

Висновки. Найбільш складною проблемою фахової підготовки іноземних студентів у вищих закладах освіти є їхнє професійне навчання нерідною мовою, яка має стати інструментом професійно-пізнавальної діяльності.

Отже, заходи з формування іншомовної комунікативної компетенції іноземних студентів дозволяють створити уміння та якості іноземних студентів, необхідні для професійної діяльності: самостійність, опанування мовою спеціальності; знання структури і змісту предметної галузі знань; володіння лінгвістичним апаратом для засвоєння професійно-значущої інформації, володіння навичками самостійної навчальної діяльності; високу міру самоорганізації; емоційно-вольову саморегуляцію.

Список джерел:

1. Воронина Н. А. Использование метода проектов в процессе обучения русскому языку как иностранному / Н. А. Воронина. // Профессионально направленное обучение русскому языку иностранных граждан : сб. науч. тр. / материалы Международной научно-практической конференции. – Т. 1. – Москва : МАДИ, 2010. – С. 99 – 103.
2. Митина Л. М. Профессиональная деятельность и здоровье педагога : учебное пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Л. М. Митина. – М. :Издательский центр «Академия», 2005. – 368 с.
3. Общая педагогика : Учеб.-метод. комплекс / сост. Е. А. Коновальчик. – Мн. : БГУ, 2002. – 112 с.

4. Педагогика профессионального образования : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Е. П. Белозерцев [и др.] ; под ред. В. А. Сластенина. – М. : Издат. центр «Академия», 2004. – 368 с.
5. Пиралова О. Ф. Современное обучение инженеров профессиональным дисциплинам в условиях многоуровневой подготовки : монография / О. Ф. Пиралова. – М. : Издательство «Академия Естествознания», 2009.
6. Щукин А. Н. Обучение иностранным языкам : Теория и практика / А. Н. Щукин. – М. : Филоматис : Издательство «Омега-Л», 2010. – 480 с.

О необходимости учета специфики невербальной коммуникации при обучении иностранных студентов

Синявина Л.В.

доцент кафедры гуманитарных наук

Харьковского национального фармацевтического университета

г. Харьков, Украина

Невербальную коммуникацию иногда называют «языком жестов». Невербальное общение – это не речевая форма общения, которая включает в себя жесты, позы, мимику, тембр голоса и прикосновения к собеседнику.

Жесты имеют социальное происхождение, и поэтому межкультурные различия проявляются в них особенно ярко. Общение без слов – общение самое емкое и достоверное. Это происходит на подсознательном уровне, машинально. Мы порой даже не отдаём себе отчёт в том, насколько важен этот аспект человеческого общения. Как отмечают психолингвисты, представители одной лингвокультурной общности, контактируя с членами другой лингвокультурной общности, опираются на свои культурные знания. Поэтому речевое взаимодействие представителей разных лингвокультурных общностей проходит этап приспособления, в ходе которого вырабатываются невербальные модели речевого взаимодействия [1; 2]. Изучение невербальных компонентов общения имеет большую практическую значимость для преподавания русского языка как иностранного.

Существуют культуры, в которых произнесенные слова воспринимаются почти буквально, в них практически не содержится скрытого смысла. Это так называемые культуры с низким уровнем контекста, например, американская и немецкая. В других культурах, в частности в восточнославянской, значение контекста очень велико, вплоть до того, что смысл сказанного может меняться.

Во втором типе культур особое значение приобретают невербальные факторы общения. У народов различных культур существуют разные представления об оптимальных расстояниях между собеседниками. При разговоре украинцы, например, подходят ближе друг к другу, чем американцы. Такое уменьшение социальной дистанции может быть истолковано американцами как излишняя фамильярность, а украинцы увеличение расстояния могут воспринимать как холодность в отношениях, возросшую официальность. Беседовать на близком расстоянии предпочитают арабы, французы, греки, африканцы, а на большом – население Северной Америки, австралийцы.